

[Transcript] Genstart / Afskedsbrev til posten

Der er et fysisk aftryk af det andet menneske, når et brev er skrevet i hånden, som er rørende. Der er en håndskrift, som er forlængelsen af vedkommendes krop, som bliver sendt til dig. Der er et svung i håndskriften, så gør man åbnekøb, så man kan genkende folk's håndskriften. Og så er der også det ved det, at det tager langt længere tid at skrive i hånden. Og det betyder, at man tænker sig bedre om. Og jeg bruger jo selv med stor fornøjelse af alle de kommunikationskanaler, vi har. Og synes det er fedt, at vi kan skrive på alle mulige platform og nå hinanden. Men jeg synes også, at den eftertanker og omtanker, der ligger i brevet, er noget, vi skal passe på, ikke at smide helt ud. Brev i påskassen er blevet en sjællenhed for de fleste. Og de konstant skrumpede forsendelser har gjort postvæsenet til et omkostningstunkt smertensbarn, som kun de færreste gør brug af. Og de seneste 10 år er mængden af brevet, som vi sender faldet med hele 75 procent. Så nu ved regeringens et postmarked fri, og kaffe bundene til postnord. For som lede i aftalen ophører befordringsplikten, der betyder, at staten skal sikre, at der bliver leveret post og parker til hele landet. En opgave staten alene betaler postnord for i dag. I mange år har det statselige postvæsen ellers haft ansvaret for, at folk selv i de fjerneste egne af landet, fik brevet, parker og postleveret til døren. Det er en forretning, som kræver en volyme. Den volyme har været faldende igennem en del år. Men hvad er det, der går tæt, når vi mister posten? Det spørg genstart om i dag. Midt navn er Thomas Tiransen. Hvad er Danmark uden et postvæsen? Danmark er jo et land, som ikke er forbundet på måder, hvor vi alle har den samme mulighed for at modtage skriftlig kommunikation. Så lidt sådan et samhengsmæssigt uland? Det er måske at strikke den, fordi vi ved jo altid, hvor lang tid siden det er, at vi selv har fået et brev. Men i princippet har du ret. I princippet bliver det et land, som har valgt politisk at gå til det, og omprænge post, og dermed skabe forbindelse med mennesker på andre måder, som stiller nogen bedre end andre. Jeg tror, at mange håber på, at alle de digitale kommunikationskanaler, vi har, de bare redder os. Og det kan da godt være. Altså, jeg er ikke spokvinne, så det kan jeg ikke sige så meget om. Jane, du er ikke spokvinne. Hvem er du? Jeg er direktør for det museum, der hedder Enigma, som er museum for post, tele- og kommunikation. Det er alene nu, fordi jeg har sagt min stilling op. Så jeg holder op om ikke så længe, men jeg har bygget det museum op, som vi åbner for nogle måneder siden på Østerbrug i København. Så fortæller blandt andet historien om postens udvikling i Danmark. Da Jane Mylenbær begynder som direktør for Enigma, får hun et symbolisk brev fra sin mor. Der ønsker hende til lykke med det nye arbejde. Altså, det sværere må jeg jo endre, men der går nogle dage før, at det faktisk går op for mig, at der lægger et brev at vente i min poskasse, fordi jeg ladede på det tidspunkt det i otte år siden.

[Transcript] Genstart / Afskedsbrev til posten

Der var vi holdt op med at gå i poskassen hver dag.

Så der går lidt tid, og så siger min mor, skulle du ikke prøve at gå i poskassen?

Og det gør jeg så.

Og derude lægger der et meget fint brev med et meget fint frimærker.

Jeg kan jo kende hendes håndskrift med det samme, fordi den kan jeg nemlig huske.

Jeg går så ind og åbner det her brev.

Der er altså halvandes side skrevet i hendes håndskrift.

Og hun skriver så til lykke med et dit nyt job.

Nu skal du arbejde med post, så jeg synes det er passende, at du får sådan lidt postkonduitet.

Så nu skal du høre, hvordan jeg som er født i 1943, og vokser op med et brev, skal komponeres.

Der skal være en halv side om alting, en halv side om ingenting, og en halv side om været.

Og det skrev hun så.

Og det har jeg jo gemt det brev.

Hvorfor betyder det ekstra meget for dig at få et fysisk brev i poskassen?

Det er jo sådan en fysisk krammer, der ligger der og venter.

Der er nogen, der har taget så tid til at skrive et brev.

Og der er nogen, der har taget så tid til at vælge det rigtige brevpapir.

Måske endda den rigtige fyldepen eller tusj, hvis man skriver med sådan noget.

Så er der valgt en kuvert og overkøbt frimærke.

Og det berører mig hver gang de få gange, jeg stadigvæk fortsætter lidt.

I nye postavtale fjerner støtten til postnord.

Og dermed kappes et mange år et bund mellem postvirksomheden og staten.

Med alt det i tankerne.

Hvad tænker du så, da du læser, at staten vil kort sine forbindelser til postnord?

Jeg tænker nu, og så tænker jeg, det har nok været længere under vej.

Altså, det har jo været en sable, der har trukket op af skiden flere gange uden den dog har været ført.

På den måde er det et brud, som vi som stat går ind og laver med postnord.

Der er sikkert masser af gode ting at sige om det.

Men set fra et historisk perspektiv, så ser vi forvæld til en 399-årig gammel forbindelse mellem staten,

og i det her tilfælde det, der i gammeldag hed postanmark eller bare posten.

Og så skal vi tilbage i tiden.

For posten, som vi kender den i dag, bliver grundlagt i 1624, da Christian XIV er kongen.

Han sidder på et af sine mange slutter og tænker, at jeg må formalisere måden, som jeg kan kommunikere med min forskellige forbindelser på.

Jeg har brug for nogle postruder.

Så han udgiver det, der hedder forordningen for postbudet, som bliver sendt ud lige præcis den 24. december 1624.

Og her i ligger en beskrivelse af 9 postruder.

Den allervækeste af det, der går fra København til Hamburg, den bliver hæstebefordret altså med en dele chance.

De andre er 8 postruder, og nogle bliver gode af postbudet.

Nu skal man jo ikke forestille sig, at på dit tidspunkt så var der så skabt et postsystem, som kom alle

[Transcript] Genstart / Afskedsbrev til posten

danskere til gavn.

Det gjorde det ikke. Langt fra alle danske og kollegere skrevede, det var nok de færreste.

Men kigger man ind i det strukturelle, så er det der begyndelsen finder stedet.

Herfra spræder postruderne sig hurtigt som et rudnet.

Og efter 100 år overtager den danske stat ansvaret for at bringe brevet ud i hele landet.

Det er også en periode, hvor man har både post og passagerer med, når man rejser rundt med posten.

De brevet han modtog blev vejret på slump. Han fik sin pengekontent.

Og kunden kunne sig enhældig putte brevet i budstaske, som fungerede som postkasse.

Og nogen vil sige at kunne huske postfordret fra postnors logo.

Det har faktisk været et remed, der blev brugt, som postruderne havde.

Og truttede en, når han nærmed så byen for de serviste folk, at nu kom der post, så gik man typisk ind til kronen.

Og hentede den poster måtte være til en og aflevede det, man gerne ville sende.

Og tit var der også med dier i de her forsængelser.

Og det betød, at postruderne også var bevægnet.

Men så tager posten et på det her tidspunkt teknologisk kvantespring, da man udvikler den såkaldte kule hvor.

Den ligner fuldstændig karaten fra Askepost.

I kan huske den her scene, hvor den gode fek hun tryller et græskar om til en karat, som Askeport bruger, når hun skal op på slottet, for hun har ikke nogen karat.

Og det er den kunde, det var, at den kunne kun have post iser.

Den kunne ikke have passagerer, det vil sige, at man udelukkede muligheden eller risikoen for, at nogen stjæl.

Og så fordi den havde den her rone græskar form, så reser den igennem landskabet med syv kilometer i timen.

Så sådan nogle spring sker der også.

Under industrialiseringen får posten en større rolle.

Hvordan ser man det?

Industrialiseringen kaller på mennesker ind til byerne.

Og de rejser jo så afsted og arrangerer sig i små baggård og rejsesfulde bittesmå lejligheder.

Man har jo brug for at være i kontakt med deres mennesker, der er hjemme.

Så derfor stiger brøvmænken betragligt på det her tidspunkt, fordi man simpelthen korresponderer med hende enden.

Grunden til det, det kan lade sig gøre, er, at vi i 1861 har fået det første frimærke i Danmark.

Og det gør man med en portutaks, der er meget meget lav, så alle har en chance for at sende et brev.

Brævene bliver sorteret, der kommer fuld postfrimærker på.

Alle skal have adgang til den her ødesød, som er en statslig ødesød.

Så selvom du var for bræksearbejder, så var det muligt for dig en gang, man må købe frimærke og sende brev.

Se, det var tider.

Og det betyder også, at der skal mange flere postmænd til for at understøtte den her service.

Hvilken rolle får postmændene i samfundet?

[Transcript] Genstart / Afskedsbrev til posten

De bliver udstyret med nogle meget smukke uniformer, som gør dem meget genkendelig.

Og så cykler de ellers rundt og afleverer og henter post.

Og de har jo også en socialt funktion, måske især på landet.

Hvor de bringer nyt med udefra.

Og det kunne også være, at Triste nyheder, men postpået var jo nyhedscentraken mellem de små hjem.

Og mange har jo også stadigvæk den der forestilling om postpået,

der banger på den lukkede staldør der, og så går han ind og får en kop kaffe i køkkenet hos husmoren.

Så postpået bliver sådan en figur, som træder ind i vores selvfattaling om Danmark.

Og på den måde bliver han jo statens menneskelig indsigt i vores bybillede og i vores landbillede.

For folk, der bor i mere ødedistrikter, der er landpåspået ofte den mest trofaste kontakt til omverten.

Man skal jo tænke på, at i dag, der kommer nyhed og nærmest før du har bindet om dem.

Altså de tænker jo ind på alle kanalen, og hvis ikke du tager nogen til indskriptioner fra, så bliver du sømmet over af alt muligt.

Dengang, der kunne man sidde og lave tommenfængerer banke i bordet,

indtil man hører det, sygeklokken og måske en dag postpå på Pærellegroset ude på Gårdspladsen.

Goddag.

Og det har været stort, når postpået kom med nyt, og det har været lige så stort, når han ikke kom.

På forestilter dem, der har haft børn eller unge mennesker sendt ud i krig.

Og som venter på nyt.

Og der går dage, og der går dage.

Og når så endelige fuldspoder er der, hvad er det så for et brev, de kommer med?

Hvornår topper vores, kan man sige, forbrug af postvæsen?

Hvornår skriver vi allervilge sprede i vores historie?

Det gør vi i 1997.

Jeg var lige ved at sige, det er herrensår 1997.

Og hvis man så tænker lidt tilbage og er så gammel som man kan huske,

så svarer det meget godt til, at det er der, hvor vi så begynder at stille og få e-mailaddrager på vores arbejdspladser.

Kan du huske første gang, du sender en e-mail i stedet for et brev?

Ja, det kan jeg.

Og det er et ting, at dine kolleger ideer, for I var lidt mere hurtig.

Og jeg havde hurtig e-mailaddrager.

Det var i forbindelse med en udstilling, vi lavede.

Men jeg kunne også huske, at da jeg så fik min e-mailaddrages, så havde jeg ligesom kun elstert at sende sig.

Jeg kender ikke andre, der havde ingen.

Kan du huske noget om, hvordan det var at sætte sig ved computeren,

og så skrive et brev på skærmen i stedet for at på papiret?

Jeg synes, det var mega moderne.

Altså, det var da virkelig sådan at holde dig op mand nu fremskridtet også kommet til det, hvor jeg arbejde.

[Transcript] Genstart / Afskedsbrev til posten

Og jeg tror, alle dem, der hørte til min generation, som ikke er digitalt indfødte, vi har jo omfavnet alle de der nye udviklinger, med største fornøjelse at glæde, og måske glæb lidt at se på bagsiden af med dalingen. Hvem er det, der alligevel sender brev selvom rigtig mange mennesker skynder sig over på nye platform?

Altså den private kommunikation i brevform.

Den ophører ret markant efter, at vi får adgang til de sociale medier.

Og så er det det offentlige, som så har brug for at sende en konsultatog,

og jeg tror, at det har været rådkoverter, der har lægget flest af fra omkring 2014.

Så er et endnu mindre entitement til at gå ned og åbne på skærmen?

Er det ikke med stor glæde, at man trækker ned af havegangen og vinter på sine rådkoverter?

Og så er det jo i dag, at alle over 15 år skal have en digital postkasse.

I 2014 digitaliserer Danmark, som det aller første land i verden, det offentlige post til borgerne.

De seneste tale, som vi har fået her for en time siden, fortæller, at 3,1 millioner har at melde sig til.

Det betyder, at alt fra indkaldelser til sygehuset, brev fra kommunen og beskeder om pension, bliver sendt til din digitale postkasse.

Ja, det betyder jo voldsomt meget for post Danmark, fordi nærmest fra den ene lag til den anden så forsvinder jo en rigtig stor del, at det forretningsgrundlag, som post Danmark har.

Fordi vi ikke længere sender de der brevet til hinanden.

Man kan så også sige, at post Danmark havde faktisk rustet sig fint,

havde blandt andet været med til at investere i E-Box,

og havde set udviklingen kommet, så det var ikke sådan en tyv om natten.

I dag tror jeg godt, at man kan sige, at det er langt med en logistikvirksomhed, end det er en brevvirksomhed.

Vi kan tydeligt mærke, at vores private kunder er begyndt at interessere sig for nethandlen.

Det kan vi tydeligt mærke.

Men selvfølgelig er det en markant forrækningsmulighederne.

Da den ikoniske og genkendelige røde farve bliver skiftet ud i 2016,

vækker det harme i befolkningen.

Post Danmark er nogle år for ende blevet lagt sammen med det svenske postvæsenet, under navnet Post Nord.

Og det skal deres nye blå farve afspejle.

De fleste kan sikkert huske, at et postbød cyklet rundt med en meget flot rød frakket med sølknapper.

Og det var sådan et markant vælget i byen.

Det blev brugt på turistplakater og sådan her.

Sådan her ser Danmark også ud.

Og lige pludselig skal det ikke være rød længere.

Når man smider den slags overbord, så kommer det ikke udstrafet.

Jeg kan huske, at jeg undrer mig en del over, at det er så svært for os, at tage afsked med noget, som egentlig ikke har en funktion.

Det er en forskel. Det er faktisk, at vi nu har blå tøj på, men det ser vi også godt ud i.

Fordi vi kan vel hurtigt blive enige om, at det gør ingen forskel for dit brev,

[Transcript] Genstart / Afskedsbrev til posten

om det bliver både en mand, der har en blå eller en rød jage på.
Men mental historisk gør det en kæmpe forskel.
Når vi kigger på symboler, som det er et røde påspåd,
bliver det et symbol på, at vi snakker om det først, statens menneskelige indsigt.
Så er det spørgsmålet meget, at statens menneskelige indsigt,
han er, når han er blå, fordi han ser jo lige sådan ud svær.
Jeg bor selv over fra en kystbanetogstation,
og alle dem, der har taget kystbanen ved vide,
at de stationer er noget af det småkeste, der findes.
Og der går ikke en dag, hvor jeg ikke lægger mærke til en eller anden detalje,
hvor jeg tænker, tak fordi, at nogen gav mig det her.
Jeg er glad for den lille flise.
Jeg kan se møder den anden flise med omtanket,
fordi, at det giver mig en estetisk oplevelse.
Og det er det samme som med postens uniform.
Det var en estetisk oplevelse.
Den var smukke sejle, den var rare på, den var lavet af gode gardinematerieler,
og på den måde jo også et vistfølgte billede på en stat, som tog sig selv alvorligt.
På Snor er forpligtet til at leve i at bræve og parkere
til selv de fjerneste egne af landet,
gennem det, man kalder beforderingsplikten.
I det indebærer jeg jo så meget at få enkelt sagt,
at vi alle sammen modtager et samme service.
Så lige hvor i landet, man bor, så kan man være sikker på, at postpøt,
han kommer ud eller hun, kommer ud og aflever bræv i dine postkasse.
Så selvom du bor på en lille bitøk,
ellers hvis du bor med de sæppuliserende store bølgev, så får du samme ødelse.
Men i takt med, at danskerne sender færre og færre bræv til hinanden,
bliver opgaven for tung og for dyr for selskabet.
Situationen i postnord er, at det går dårligere end nogen siden.
Der har man tabt cirka 600 millioner kroner.
En negativ driftresultat på 1,5 milliard per kroner.
Et underskud på 1,1 milliard svenske kroner.
Den danske del af postnord har et underskud på 241 millioner kroner i det seneste kvartal.
Og det er fordi, at vi ser et meget stort tab på vores brævfretning i Danmark.
Flere gange, at den danske stat kom med postvæsen til undsætning,
fordi millionerne forser ud af kassen.
Jamen den giver jo et tilskud, som lige præcis tager beforderingsplikken med i betragning
og kompenserer postnord for at yde lige præcis det.
Så det er en udgift, vi har været enige om i mange år, at staten skulle afholde.
Man kan jo ikke nævne postnord uden os at få alle mulige sådan billeder af opslag på diverse sociale
medier,
hvor folk er helt vildt utifreds med den service, de måde tager.
Jeg var hjemme.

[Transcript] Genstart / Afskedsbrev til posten

Men postnord, de har taget min pakke med, de siger, de har banket på, de har slet ikke været der. Og venter på pakken, kan se posten kommer, og så venter jeg på, at vi ringer på min døg. Al de her dårlige historie, som jo også fylder virkelig meget i samtalen om postnord, er de så dårlig, som mange gerne vil gøre dem til? Det kan man jo sådan set selv som borgere gå ind og tjekke, fordi rettigheden, hvor med postnord ombringer sin post, det er et offentligt tilgængelse, det kan man gå ind og se. Jeg tror ikke, at postnord leverer hverken dårligere eller bedre end så mange af de andre aktører på markedet, men det er klart, at postnord er i vores al sammens opmærksomhed. Og alle, der har oplevet, det er ligegyldigt om det er GLS, eller det er postnord, eller DAO, eller hvem det er, der har oplevet det der med, at du var ikke hjemme, så nu har vi taget pakken med igen, jo, jeg var hjemme, at bliver man jo super irriteret over. Jeg tror, at postnord bliver genstand for så meget offentlig kritik, så er det fordi, at der har været på hinanden følgende historier, og faktisk uden at kunne påvise, det er bare min egen lille lomme filosofisk udlægning. Så tror jeg, at noget af den sådan grundsurhed, der gør, at vi postnord bager, den går helt tilbage til Uniforms farveskiftet. Hvad er det for en fortælling, det skriver vi os ind i? Ja, det er jo en forfalsfortælling om en virksomhed, der har både vores samfund i 359 år, og nu ikke gør det længere om. Et flertal på Christiansborg har netop besluttet at ophæve beforderingsplitten, og sætte postmarked fri. Helt konkret betyder aftalen, at verken postnord eller en anden virksomhed er forpligtet til at leve post i hele landet. Det betyder, at det er markedskræfterne, der fremår afgør, hvordan posten kommer ud rundt omkring i landet. Det betyder, at hvis du bor i et udkansområde i en ø, for eksempel, altså kan du længere være sikker på at mødtage din post lige så ofte, som du har gjort før. Det kan også være, at hvis du er en af de mange, der er flyttet i dit sommerhus, som pensionist, at du skal bevæge dig hen til sådan fælles postcentral, hvor dit brev eller dine post så ligger. Så det vil være det, man konkret kommer til at mærke, tror jeg. Der er jo mange andre firmaer, der går ind og leverer en lignede service, som postnord gør, der er GLS, der er DAW, der er BRING. Der er sikkert også mange fleren, der lige kan stå og ramse op her. Kommer vores postvæsen virkelig til at ændre sig så fundamentalt af, at postnord ikke længere har en beforderingspligt? Altså det, der ændrer sig mest markant af, er jo, at du ikke kan nogen gange tige. Det er det, vi har i dag. Vi har en garanti, fordi staten garanterer, at det gør postnord, det, det staten betaler postnord for. Så det kan godt være, at man kan sætte sin lid til det liberale åbne marked, og det kan gøre meget godt.

[Transcript] Genstart / Afskedsbrev til posten

Men du kan bare ikke være sikker på, at der er nogen,
der bidrer til bolle i lige præcis den del af markedet, og siger, det tager vi.
Vi frygter jo, at der er nogle steder i landet,
hvor der er så få borger eller så langt mellem borgerne,
at det vil være sjældent, man modtager at post,
og kan komme til at sende post.
Jeg kunne godt se for mig, at det ville være nogle af dem,
som vi digitalt har svært ved at få med,
som bliver ramt på, at de ikke længere får deres prøvesvare
fra hospitalet eller brede for barnbarnet,
fordi der er for langt hen til der, hvor de skal hen deres post,
og der er det svært.
Vi har jo heller ikke spurgvården længere.
Der er meget få af, at der bruger en fastende telefon.
Mælkemanden kommer ikke med mælk om morgenen.
Samfundet rykker sig jo hele tiden.
Ja, det er en verden at lave.
Ja, det gør samfundet.
Det går vel ikke i stykker af, at posten ikke kommer ud?
Nej, det vil det gøre for de få,
der bliver ramt, fordi de ikke har andre muligheder.
Der vil det være svært.
Men det er klart, at selvfølgelig skal vi omfavne de teknologiske
udviklingsmuligheder, som tiden byder os,
men vi skal altid også afveje, hvad er det, vi giver slip på?
Og hvad er det, vi måske kommer til at lave falle mellem
forskellige ståle?
Har du selv hjerne et særligt minde
fra den gang du modtog brev?
Ja, jeg var så heldig, at da jeg var 13 år,
hvor jeg er i England, blev sådan en skole.
Og der møder man jo mange mennesker.
Jeg mødte også en meget sød ung fyrforsbanen,
som jeg måske holdte lidt i hånd med.
Og den eneste måde, vi kunne kommunikere på,
det var jo per brev.
Og jeg kan godt låge dig,
at jeg sad mange eftermiddag og ventede på,
at påspåde, han kom,
og måske havde et brev med fra Fransiske og Madrid.
Det sværere var, at det er ret hjælp.
Og til sidst kom der slet ikke.
Nej, til sidst så æbede det lige så mod.
Det lyder jo som om, du har et dejligt,

[Transcript] Genstart / Afskedsbrev til posten

men også måske sådan et romantiseret forhold
til brevet, som jeg personligt ikke har.
Altså fordi jeg er så ung,
at kommunikationen med hendes søde,
det foregik på messen.
Man kan vel også sidde på sin telefon,
på socialt medier, for sommerfulde maven,
som du sidder og vælger at prøve for spæng.
Ja, og det har jeg da heldigvis også prøvet.
Jeg har også haft romantiske korespondenser på SMS.
Men jeg vil nu stadigvæk synes,
at du skulle gå hjem og prøve at skrive brev til din kæreste.
Fordi det kan noget særligt.
Og hvis man gerne vil sige noget særligt,
så skal man også vælge en særlig kanal.
Og det gør jo, at man hæver sig let over den der almindelige værd af stønd.
Og det er fint nok, at man bare skriver lovja,
og så er det hjerte.
Men man kunne beskæge,
få altså en lille smule mere ud en gang imellem,
og sige noget, der er vigtigt.
Og de fleste skriftlige udsamm,
bliver væsentlig forbede af, at man bruger tid på dem.
Og det brevet kalder på, fordi du kan ikke skrive brev hurtigt.
Så hvis man gerne vil sige noget særligt,
så kunne man jo bruge at skrive brev.
Hvornår skal du næste gang sende brev?
Altså måske først, når det bliver jul.
Jamen, tak fordi du var med.
Velbekomme.
Programmet var sat sammen af Charlotte Koval,
Søren ældpæk og Line Fabrisius.
Mit navn er Thomas Thieransen.